

تأییدیه اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیأت داوران نسخه نهایی پایان نامه آقای کامران حمانی تحت عنوان:
بازنمایی فرهنگی و مردم ایران در آثار سفرنامه نویسان اروپایی (فرانسه، انگلیس، آلمان) از
اوایل دوره قاجار تا انقلاب مشروطه
را از نظر شکل (فرم) و محتوی بررسی نموده و پذیرش آن را برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
پیشنهاد می کنند.

ردیف	اعضای هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضا
1	استاد راهنما	دکتر سید هاشم آقاجری	استادیار	
2	استاد مشاور	دکتر محمد حسین منظور الاجداد	استادیار	
3	نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر سید ابوالفضل رضوی	استادیار	
4	استاد ناظر	دکتر محمد امیر شیخ نوری	استاد	
5	استاد ناظر	دکتر سید ابوالفضل رضوی	استادیار	

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهش‌های علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرح‌های تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثر هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب در صورتی که در رشته دانشجوی رشته تاریخ ورودی سال تحصیلی ۸۸-۸۹ مقطع کارشناسی ارشد / دکتری دانشکده متعهد می شوم کلیه نکات مندرج در آئین نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته های علمی مستخرج از پایان نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین نامه فوق الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

امضا:
تاریخ: ۹/۱۱/۱۴

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته تاریخ است که در سال ۱۳۹۰ در دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم/جناب آقای دکترسید هاشم آقاچری، مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکترسید محمدحسین منظورالاجداد و مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

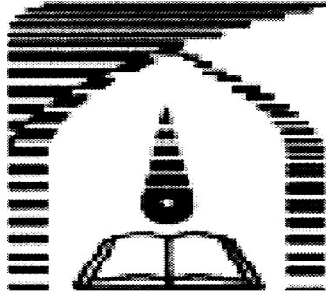
ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶: اینجانب کامران حمانی دانشجوی رشته تاریخ مقطع کارشناسی ارشد

تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: کامران حمانی

تاریخ و امضا:

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد تاریخ (ایران دوره اسلامی)

بازنمایی فرهنگ و مردم ایران در آثار سفرنامه نویسان

اروپایی (فرانسه، انگلیس، آلمان) از اوایل دوره قاجار تا انقلاب مشروطه

کامران حمانی

استاد راهنما:

دکتر سید هاشم آقاجری

استاد مشاور:

دکتر سید محمدحسین منظورالاجداد

بهمن ماه 1390

تقدیم به؛

**پدر و مادر بزرگوارم که موی سرشان سپید
شد تا من روسفید باشم.**

تقدیر و تشکر؛

خدای را سپاس می‌گویم به خاطر مهربانی بی‌حدش که کمک کرد تا مرحله‌ای دیگر از تلاش در راه کسب علم را طی کنم.

بی‌تردید، به انجام رساندن این پایان‌نامه مرهون ارشاد و راهنمایی استادان گرانقدری است، که اگر دستگیری آنان نبود، این تحقیق سراپا نقصان و کاستی بود؛ لذا اگر در این پایان‌نامه قدری هست، حاصل راهنمایی آن فاضلان است و اگر نقصی هست، از شتابزدگی بنده است.

استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر سید هاشم آقاجری نه تنها در راهنمایی این پایان‌نامه؛ بلکه در طول این دوره همواره مرا مرهون راهنمایی‌های ارزنده خود قرار دادند، از ایشان بی‌نهایت سپاسگزارم.

استاد گرانقدرم، جناب آقای دکتر سید محمد حسین منظورالاجداد، پدرانۀ اوقات گرانبهای خود را برای ارشاد این حقیر اختصاص دادند، از ایشان نیز صمیمانه قدردانی می‌کنم. خدا سایه‌شان را بر سر ما مستدام بدارد.

و از همه دوستان و همکلاسی‌هایم که در این دوره مرا یاری کردند، و از ترس اینکه نامی از آن عزیزان از قلم بیفتد، از ذکر نامشان خودداری می‌کنم، سپاس گزارم.

چکیده

موضوع این پژوهش، بازنمایی فرهنگ و مردم ایران در آثار سفرنامه‌نویسان اروپایی (فرانسه، انگلیس، آلمان) از اوایل دوره قاجار تا انقلاب مشروطه، می‌باشد. سرزمین ایران به لحاظ موقعیت جغرافیایی و استراتژیکی و منابع معدنی از یک سو و مردم آن به جهت سابقه تاریخی دیرینه و فرهنگ و تمدن درخشان از سوی دیگر، همواره مورد توجه جدی اقوام و ملل دیگر بویژه اروپاییان بوده است. سیاحان اروپایی در مقایسه با گروه‌های دیگر جامعه اروپا در مورد فرهنگ و جامعه ایران در آثار خود به تفصیل و با عمق بیشتر سخن گفته‌اند. هرچند مردم اروپا تا قرن نوزدهم میلادی از طرق مختلف اطلاعات گوناگونی از ایران و ایرانی به دست آورده بودند، اما نوع شناختی که از آن اطلاعات کسب کرده بودند شناختی بود بسیار ناقص و اندک و آمیخته با تخیلات و موهومات. از آغاز قرن نوزدهم بر اثر گسترش سیاست‌های استعماری کشورهای اروپایی و حضور بسیاری از نویسندگان و مورخان اروپایی در ایران و تحقیق و مطالعه بر روی فرهنگ و جامعه ایرانیان، تصویر جدیدی از سیمای ایرانی برای مردم اروپا ترسیم گردید. در این پژوهش سعی شده است که به تفصیل از دیدگاه‌های مسافران اروپایی (فرانسه، انگلیس، آلمان) در مورد فرهنگ و جامعه ایران سخن گفته شود. ریشه‌یابی عوامل و عناصر تأثیرگذار در نگاه آن‌ها مثل مقاصد استعماری، سیاست خارجی، ملیت سیاحان و نیز گفتمان‌های قرن نوزدهم مانند گفتمان شرق‌شناسی از جمله موضوعاتی هستند که در این پژوهش مورد نقد و بررسی قرار گرفته‌اند.

واژگان کلیدی: سفرنامه‌ها، اروپاییان، فرهنگ ایرانیان، جامعه ایران، قاجاریه.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
1.....	فصل اول: مقدمه و کلیات تحقیق
2.....	1-1- مقدمه
5.....	1-2- کلیات تحقیق
5.....	1-2-1- تعریف مساله
6.....	1-2-2- سوالات پژوهش
6.....	1-2-3- فرضیه ها
7.....	1-2-4- اهداف تحقیق
7.....	1-2-5- مواد و روش انجام تحقیق
8.....	1-2-6- جنبه جدید بودن و نوآوری
8.....	1-2-7- معرفی و نقد منابع
16.....	فصل دوم: سفرنامه‌ها و شرق‌شناسی
17.....	1-2- تاریخچه آمدن سفرنامه نویسان اروپایی به ایران (قبل از دوره قاجار)
19.....	2-2- سفرنامه های اروپایی دوره قاجار
20.....	2-3- شرق
22.....	2-4- پیدایش اصطلاح شرق‌شناسی
28.....	فصل سوم: فرهنگ ملی و مذهبی ایرانیان
29.....	بخش اول: فرهنگ ملی ایرانیان

30 1-1-3- نوروز
38 2-1-3- علاقه ایرانیان به تاریخ خود
40 3-1-3- میهن دوستی ایرانیان
42 بخش دوم: فرهنگ مذهبی ایرانیان
43 1-2-3- مذهب ایرانیان
50 2-2-3- محرم
65 3-2-3- ماه رمضان
71 4-2-3- عید قربان
74 5-2-3- زیارت اماکن متبرکه
81 6-2-3- بست نشینی
89 فصل چهارم : جامعه ایران
90 بخش اول: عشایر و روستائیان
91 1-1-4- مهمترین اقشار جامعه ایران
91 2-1-4- عشایر
91 1-2-1-4- حکومت قاجار و عشایر
96 2-2-1-4- وضعیت اقتصادی و اجتماعی عشایر
101 3-1-4- روستائیان
105 بخش دوم: جامعه شهری
106 1-2-4- روحانیون
106 1-1-2-4- سلسله مراتب روحانیون

108 2-1-2-4- روحانیون و حکومت قاجار
114 2-2-4- زنان
122 1-2-2-4- حضور اجتماعی زنان در جامعه، قبل از مشروطیت
123 2-2-2-4- حادثه گریبایدوف
124 3-2-2-4- جنبش تنباکو
126 3-2-4- درویشها
132 4-2-4- لوطیها
137 5-2-4- اقلیتهای مذهبی
137 1-5-2-4- زرتشتیان
137 1-1-5-2-4- وضعیت اجتماعی زرتشتیان
142 2-5-2-4- یهودیان
146 3-5-2-4- مسیحیان
149 نتیجه گیری
153 فهرست منابع و مآخذ
159 چکیده انگلیسی

فصل اول :مقدمه و کلیات تحقیق

1-1- مقدمه

با توجه به اینکه منابع اصلی این تحقیق را سفرنامه‌ها تشکیل می‌دهد، لذا در ابتدا مهمترین سفرنامه‌هایی که در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفت، معرفی می‌گردد:

1. ایران امروز نوشته اوژن اوبن ترجمه و حواشی علی اصغر سعیدی.
2. سفرنامه جنوب ایران نوشته بابت و هوسه دو مسافر فرانسوی ترجمه و تعلیقات محمد حسن اعتمادالسلطنه، به تصحیح میر هاشم محدث.
3. سفرنامه بارنز نوشته آکس بارنز ترجمه حسن سلطانی فر.
4. یک سال در میان ایرانیان نوشته ادوارد براون ترجمه ذبیح الله منصوری.
5. در سرزمین آفتاب نوشته هنریش بروگش ترجمه مجید جلیل‌وند.
6. سفری به دربارسلطان صاحبقران هنریش بروگش ترجمه مهندس کردبچه.
7. سفرنامه اگوست بن‌تان نوشته اگوست بن‌تان ترجمه منصوره اتحادیه.
8. سفرنامه بهلر (جغرافیای رشت و مازندران) نوشته مسیو بهلر به کوشش علی اکبر خداپرست.
9. سفرنامه بلوچستان و قسمتی از ایران نوشته هنری پاتینجر ترجمه شاهپور گودرزی.
10. ایران و ایرانیان نوشته یاکوب ادوارد پولاک ترجمه کیکاوس جهانداری.
11. سفرنامه خراسان و سیستان نوشته چارلز ادوارد پیت ترجمه قدرت الله روشنی زعفرانلو و مهرداد رهبری.
12. از خراسان تا بختیاری نوشته هانری رنه دالمانی ترجمه غلامرضا سمیعی.

13. سفر در ایران نوشته گاسپار دروویل ترجمه منوچهر اعتمادی مقدم.
14. ایران در 1839-1840 م. (1255-1256 هـ.ق.): سفارت فوق‌العاده کنت دو سرسی نوشته لوران دو سرسی ترجمه احسان اشراقی.
15. مسافرت به ایران به معیت سفیر کبیر روسیه در سال 1817 نوشته موريس دوکوتزبو ترجمه محمد هدایت.
16. مأموریت ژنرال گاردان به ایران نوشته کنت آلفرد دوگاردان ترجمه عباس اقبال.
17. ایران، کلد و شوش نوشته مادام ژان دیولافوا ترجمه علی محمد فره‌وشی، به کوشش بهرام فره‌وشی.
18. سفرنامه مازندران و استرآباد نوشته ه. ل رابینو ترجمه غلامعلی وحید مازندرانی.
19. سفرنامه راولینسون (از زهاب به خوزستان) نوشته سرهنری راولینسون ترجمه اسکندر امان الهی.
20. خاطرات سفر ایران نوشته کنت ژولین دو روششوار ترجمه مهراں توکلی.
21. مسافرت به ارمنستان و ایران نوشته پ. آ ژوبر ترجمه محمود هدایت.
22. ده هزار میل در ایران نوشته سرپرسی سایکس ترجمه حسین سعادت نوری.
23. سفرنامه فریزر معروف به سفر زمستانی نوشته جیمز بیلی فریزر ترجمه منوچهر امیری.
24. سفرنامه اوژن فلاندن نوشته فلاندن اوژن ترجمه حسین نورصادقی.
25. سه سال در دربار ایران یا خاطرات دکتر فووریه نوشته ژوانس فووریه ترجمه عباس اقبال آشتیانی.
26. ایران و قضیه ایران جرج، ن کرزن ترجمه وحید مازندرانی.

27. سه سال در آسیا یا سفرنامه کنت دو گوبینو نوشته ژوزف آرتور دو گوبینو ترجمه عبدالرضا هوشنگ مهدوی.

28. سفرنامه لایارد یا ماجراهای اولیه در ایران نوشته سرواتسن هنری لایارد ترجمه مهراپ امیری.

29. سفرنامه به سوی اصفهان نوشته پیر لوتی ترجمه بدرالدین کتابی و مقدمه محمد مهاریار.

30. تاریخ ایران نوشته سرجان مالکم ترجمه میرزا حیرت.

31. سفرنامه شمال نوشته چارلز فرانسیس مکنزی ترجمه منصوره اتحادیه.

32. سفرنامه جیمز موریه نوشته جیمز موریه برگردان ابوالقاسم سری.

33. تاریخ ایران در دوره قاجاریه نوشته گرانت واتسن ترجمه غ. وحید مازندرانی.

34. تاریخ اجتماعی ایران در عهد قاجار نوشته چارلز جیمز ویلس ترجمه سید عبدالله، به کوشش جمشید دودانگه و مهرداد نیکنام.

این پژوهش در چهار فصل تنظیم شده است که به قرار زیر می باشد:

فصل اول به کلیات تحقیق اختصاص دارد.

فصل دوم مربوط به تاریخچه سفرنامه نویسی و همچنین شرق شناسی و مباحث مرتبط به آن می باشد که این فصل مقدمه ای برای ورود به بحث به شمار می آید.

عنوان فصل سوم فرهنگ ملی و مذهبی ایرانیان می باشد که به دو بخش تقسیم شده است: بخش اول مربوط به فرهنگ ملی ایرانیان می باشد که شامل نوروز، میهن دوستی ایرانیان و ... می شود بخش دوم به فرهنگ مذهبی ایرانیان در دوره قاجار پرداخته و بسیاری از آداب و رسوم مذهبی ایرانیان از جمله ماه محرم، ماه رمضان، زیارت اماکن متبرکه و ... مورد بررسی قرار گرفته است.

عنوان فصل چهارم پژوهش جامعه ایران می باشد که این فصل نیز به دو بخش تقسیم شده که بخش اول آن جامعه عشایری و روستایی ایران را شامل می شود و بخش دوم آن طبقات مختلف جامعه شهری ایران اختصاص دارد. در این بخش وضعیت طبقات جامعه شهری از جمله روحانیون، لوطی ها، دراویش و ... در دوره قاجار مورد بررسی قرار گرفته است.

1-2- کلیات تحقیق

1-2-1- تعریف مساله

به سفرنامه ها به عنوان یکی از منابع مهم شناخت ویژگی های فرهنگی و اجتماعی جوامع توجه شده، ولی این توجه همواره با محدودیت هایی در فهم، شناخت و تفسیر نیز قرین بوده است. سفرنامه ها در واقع، نوعی روایت است، روایتی که قالب زمان، مکان، موقعیت و رخدادها، تنگنمایی را برای آن به وجود می آورد. روایت سفرنامه نویسان اروپایی درباره فرهنگ و مردم ایران در عصر قاجار موضوعی است که در این تحقیق به آن پرداخته می شود. مسافران و جهانگردان اروپایی چون با اوضاع سیاسی و درباری ایران و با احوال اجتماعی و اخلاقی و روحی و سایر مظاهر زندگی ایرانیان نا آشنا بوده اند بر هر یک از آنها با چشم دقت و کنجکاوی نگریسته و در آثار خود حتی از معرفی خصوصیات ناچیز زندگی پادشاهان و رجال و توصیف جزئیات عقاید و آداب و رسوم ملت ایران خودداری نکرده اند. متون تاریخی آگاهی چندانی از اوضاع فکری و اجتماعی جامعه ایران ارائه نکرده اند. در حالی که بسیاری از رفتارهای اجتماعی و فرهنگی که از سوی مردم و مورخان اموری عادی و طبیعی به نظرمی رسید از دیدگاه یک بیگانه اموری حیرت انگیز و غیرطبیعی جلوه می کرد به ویژه اینکه در عصر قاجار اروپاییان از نظر اجتماعی و اقتصادی فاصله زیادی با ایرانیان پیدا کرده بودند در حالی که جامعه قاجار تغییر چندانی نیافته و به صورت یک جامعه سنتی باقی مانده بود.

از همان آغازی که غرب و اروپای مسیحی کوشید هویتی مشخص برای خویش پردازش کند تعریف شرق به مثابه «دیگری» ضرورت یافت و غرب تلاش کرد خود را در ساختار آن روزگار در تقابل با این «دیگری» تعریف کند. به بیان دیگر، شرق آن «دیگری» بود که غرب برای هویت یابی می بایست از آن فاصله بگیرد و این فاصله گیری مستلزم شناخت این «دیگری» بود. غرب مدرن باید این دیگری را تعریف می کرد تا خود را در برابر آن و در تفاوت با آن تعریف کند. یکی از رسانه های مهم در شناخت ایران و در کل، برای سایر دیگریها، سفرنامهها بوده است که بنیانهای اولیه تصاویر دیگران را در سنت غربی فراهم می کرده است.

با توجه به توضیحات بالا چرایی و چگونگی نگاه اروپاییان (فرانسه، انگلیس، آلمان) به فرهنگ و مردم ایران از اوایل دوره قاجار تا انقلاب مشروطه مسئله ای است که در این تحقیق به آن پرداخته می شود.

1-2-2- سوالات پژوهش

- 1 - سفرنامه نویسان اروپایی فرهنگ و مردم ایران را در این دوره چگونه توصیف کرده اند؟
- 2 - چرا سفرنامه نویسان اروپایی فرهنگ و مردم ایران را اینگونه توصیف کرده اند؟
- 3 - تشابهات و تفاوت های نگاه این سفر نامه نویسان در بازنمایی فرهنگ و مردم ایران چگونه بوده است؟

1-2-3 - فرضیه ها

- 1 - مهمترین مولفه‌هایی که در آثار سیاحان اروپایی درباره فرهنگ ایران مورد توجه قرار گرفته است، فرهنگ عامه مردم و فرهنگ ملی و مذهبی ایران در این عصر بوده است.
- 2 - تعریف شرق به مثابه «دیگری» برای غربی‌ها ضروری بود زیرا آنها برای تعریف خود ابتدا باید شرق را تعریف می‌کردند. همچنین مقاصد استعماری اروپاییان، در نوع نگاه آنها به فرهنگ و مردم ایران نقش داشته است.
- 3 - سیاست خارجی کشورهای اروپایی و همچنین ملیت سفرنامه‌نویسان در نوع نگاه آنها درباره فرهنگ و مردم ایران نقش داشته است.

1-2-4- اهداف تحقیق

یکی از اهداف اصلی این تحقیق بررسی نگاه سفرنامه‌نویسان اروپایی به فرهنگ و مردم ایران است. که در صورت بررسی دقیق و انتقادی، این مسئله می‌تواند در زمینه بازسازی تاریخ اجتماعی ایران که در منابع تاریخی این دوره کمتر به آن توجه شده است، راهگشا باشد. هدف دیگر این تحقیق چرایی نگاه اروپاییان به فرهنگ و مردم ایران است که با توجه به اینکه این مسئله (حداقل در زمینه ایران) کمتر به آن پرداخته شده است تحقیق در این زمینه بسیار مفید خواهد بود.

1-2-5- مواد و روش انجام تحقیق

روش در این پژوهش، توصیفی- تحلیلی و مقایسه‌ای است که با استفاده از منابع کتابخانه‌ای انجام می‌گیرد.

1-2-6- جنبه جدید بودن و نوآوری

دربارهٔ بازنمایی فرهنگ و مردم ایران در آثار سفرنامه نویسان اروپایی (فرانسه، انگلیس، آلمان) از اوایل دوره قاجار تا انقلاب مشروطه، تاکنون تحقیق جامعی انجام نشده است.

1-2-7- معرفی و نقد منابع

یک تحقیق تاریخی مستلزم داشتن اطلاعات جامع و مانعی است که منابع در اختیار می‌گذارند. در واقع منابع کلید شناخت گذشتهٔ تاریخی می‌باشند که ممکن است با اهداف خاصی نوشته شوند ولی این اهداف هرچه که باشد اگر با دقت خواننده همراه شود به خوبی می‌تواند روشنگر گذشته باشد. حال این منابع به چند دسته تقسیم می‌شوند و ممکن است در زمان حادثه یا نزدیک به آن نوشته شده باشد که ارزش و اعتبار زیادی دارند و یا ممکن است در زمان‌های بعد از روی همین منابع تالیف شوند که اگر ناقدانه و علمی باشد، حائز اهمیت زیادی است.

منابع اصلی این تحقیق را سفرنامه‌ها تشکیل می‌دهد. سفرنامه‌ها یکی از منابع مهم و ارزشمند دربارهٔ گذشتهٔ هر جامعه محسوب می‌شوند که برای مورخان، جامعه‌شناسان و مردم‌شناسان جزو منابع دست اول تحقیق و پژوهش به شمار می‌روند. سفرنامه‌نویسان معمولاً افرادی دقیق، جزئی‌نگر و دارای حافظه و تخیلی قوی بوده‌اند که آنچه از مشاهدات خود می‌نگاشتند، حاوی تصویر سازی فوق‌العاده بوده است. در واقع، سفرنامه‌نویسان افرادی اندیشمند و فاضل هستند که می‌توانند به آنچه دیگران در زندگی روزمره

خود با آن‌ها مواجه می‌شوند، در نظر و ذهنشان نما و جلوه دیگری ببخشند و با قدرت قلم به دیگران منتقل کنند. در سفرنامه‌ها برخلاف کتاب‌های تاریخ و جغرافیا، به کوچک‌ترین مسائل اجتماع توجه شده و در آن‌ها از توده مردمی، آداب و رسوم، اقتصاد، هنر و غیره سخن رفته است. در یادداشت‌های سفرنامه‌نویسان گاهی جزئی‌ترین مسائل سرزمینی به رشته تحریر درآمده که برای اهالی آن سرزمین عادی و روزمره بوده است. در واقع، سفرنامه «هم شرح حال مسافر و سیاح و فرد فرد معاشران اوست و هم تاریخ جمع و جمعیت». همچنین در سفرنامه‌ها روایات شفاهی و غیر رسمی مردمان در اجتماع مکتوب شده است، در حالی که کتاب‌های تاریخ معمولاً به روایات رسمی اختصاص دارد.

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های سفرنامه‌ها این است که نگارنده آن چون معمولاً از اتباع حکومت محسوب نمی‌شود، لذا مشاهدات خود را فارغ از ملاحظه احتمال عقوبت از سوی حاکمان می‌نویسد و در نتیجه به عیوب، نقص‌ها و ضعف‌ها اشاره می‌کند؛ خصیصه‌ای که در تواریخ رسمی کمتر می‌توان سراغی از آن گرفت. منابع اصلی این پژوهش را سفرنامه‌های اروپائیان در ایران دوره قاجار تشکیل می‌دهد اما برای تکمیل مطلب از منابع داخلی نیز استفاده شده است.

ایران و قضیه ایران

ایران و قضیه ایران سفرنامه لرد کرزن، از سیاستمداران محافظه کار انگلیسی، است و در سال 1892م، هنگامی که نویسنده آن عضو پارلمان بوده، نوشته شده است. وی بعداً به نیابت سلطنت هند رسید. چندی رئیس دانشگاه آکسفورد و مهرداد سلطنتی بود، و سرانجام پس از نخستین جنگ جهانی وزیر امور خارجه بریتانیای کبیر شد. پس از استعفای رئیس کابینه ای که در آن عضویت داشت امیدوار بود به مقام نخست وزیری دست یابد که ناکام ماند.